

Tale om Soka pædagogikken

ved SGI-Danmarks reception 27. januar 2006 i København

Af hans Jørgen Vodsgaard

Kære SGI-Danmark, kære aktive humanister

Tillykke med den danske udgivelse af dr. Ikedas bog "Soka uddannelse - orientalsk filosofisk syn på uddannelse" - og tak fordi I har udgivet den.

Det er en livgivende og befriende bog at møde, og en nødvendig bog. For vi lever i en tid præget af en særlig form for globalisering, hvor det er den økonomiske konkurrence på verdensmarkedet, der sætter dagsordenen. En tid vi ofte omtaler som overgangen til informations-samfundet, eller finere endnu til videnssamfundet.

Men selvom tiden er præget af en uhyre vækst i information og viden, så er det ikke en tid præget af vækst i visdom. Tværtimod oplever vi, at den uddannelses- og kulturpolitiske dagsorden bliver stadig mere instrumentel, og at uddannelse og kultur i stigende grad ses som blot midler og tjenere for statens og markedets interesser.

Der tales meget om behovet for uddannelse og viden, men stadig mindre om nødvendigheden af dannelse og visdom. Det er ikke nogen ny tendens. Allerede for 150 år siden skrev Thoreau i bogen *Livet i skovene*, at

"Vi har så travlt med at få lavet en telegraflinie mellem Maine og Texas; men måske har hverken Maine eller Texas noget vigtigt at meddele."

Men det har dr. Ikeda. For hans tanker angiver en nærmest kopernikansk vending af tidsånden. Her møder man en helt unik humanistisk og kosmopolitisk tænkter, som sætter et imponerende modparadigme, bl.a. skriver han (side 67)

"at det, der er allermest brug for, er et paradigmeskift fra "uddannelse for samfundets skyld" til opbyggelsen af et samfund, der tjener uddannelsens fundamentale behov."

For ham er uddannelse ikke til for samfundets skyld, men omvendt. Målet er ikke statens magt, men den enkeltes lykke og evne til at skabe værdi med andre. Og kun fra det udgangspunkt kan et ægte engagement og en reel ansvarlighed udvikles for det større fællesskab.

Samtidig fastholder Ikeda – mod tidens opsplitting - et helhedssyn af uddannelse, kultur, natur og samfund, hvor denne ansvarlighed viser frem mod idealet om verdensborgeren og en vision om et globalt statsborgerskab, hvor nationerne ikke primært konkurrerer på økonomi, men kultur.

Noget slående ved bogen er den utroligt omfattende viden og referencerigdom, som Ikeda udfolder i forhold til både vestlig og østlig filosofi, kunst, historie og politik. At læse ham giver minder om hine tiders polyhistorikere som en renæssancetænkter og kunster som Leonardo Da Vinci, eller en digter og oplysningstænkter som Goethe.

En viden og indsigt som er forbundet med visdom både ved dets helhedssyn og dets praktiske menneskelige engagement. Vi møder et klart og varmt forsvar for et humanistisk uddannelsessyn, der ikke bare taler tidsånden imod, men giver en tro på, at de bagvedliggende og langsigtede tendenser for dette 21. århundrede må gå den vej, som Ikeda beskriver.

Bogen rummer en overbevisende kraft, der opliver og vækker optimisme og tro på at det nytter, at det er muligt for os mennesker at gøre en forskel. En oplivende østenvind, som Aslaug Ruotsalainen har beskrevet i en digt af samme navn, som i sin enkelthed lyder

Når vindene blæser fra øst
spiller klokkerne i træerne
og du kysser min mund igen

Noget andet jeg gerne vil fremhæve, er, at set fra en nordisk folkeoplysningstradition, set fra en grundtvigsk position er det også forbløffende og givende at møde de mange lighedspunkter, der er mellem Soka pædagogikken og den grundtvigske livsoplysning, både i de grundlæggende livssyn og de visioner og mål der opstilles.

Jeg ser hos begge et menneskesyn, der bygger på en naturlig teologi, hvor udgangspunkt ikke er en kanonisk tekst, en lovbog, men livet selv. Grundtvig sagde "menneske først – kristen så" for at samle mennesker uanset tro og ideologi mod det der døder, hvor Død er ensomhed, selvets afsondrethed og isolation fra Gud og næsten. Døden har tag i os, når, som Grundtvig siger i Nytårsmorgen:

"ej græde jeg kunne/for Gud eller ven"

Begge har en ukuelig tro på mennesket. De taler begge for et ægte frisind, der åbner og giver rum for den enkelte og det personlige møde. Tilsvarende deler de begge en stor skepsis overfor statslig styring og elitens formynderiske styring af uddannelse, kultur og politik.

En tro på lægmanden mod eliten, mod de lærde og privilegerede, som *Grundtvig udtrykte således i digtet "Er lyset for de lærde blot"*,

"og solen står med bonden op, slet ikke med de lærde,

Endvidere fremhæver begge, at oplysning også handler om praksis. Det værdiskabende liv handler om at skabe forandringer i det konkrete liv. Dannelse og oplysning handler ikke om at blive klogere i gold intellektuel forstand, at samle viden; men om at udfolde sin indsigt med visdom i hverdagslivet med andre. Som Grundtvig sagde "Dag og dåd er kæmperim".

Endelig fremhæver de begge, at fællesskabet må starte i det nære, i den enkeltes liv og herfra bredes ud til nationen og folket og herfra mod verden mod det universelle. Selvom Grundtvig er blevet mest kendt for sine tanker om Skolen i Soer, sine tanker om den danske højskole og den dansk folkelige oplysning, så var sigtet for ham universitet i Göteborg, hvor det nationale blev overskredet mod det almenmenneskelige og universelle. Grundtvig havde en drøm om Universitet i Göteborg, som forblev en drøm, men hos SGI er denne drøm begyndt at få form i de Soka universiteter, der er etableret både i Japan, USA og Brasilien.

De gamle højskolefolk havde et smukt udtryk for, hvad en fri folkeoplysning skulle dreje sig om, nemlig at hjælpe eleverne med at finde "sangen bag ploven". Det vigtigste var ikke at lære at pløje, men at finde sin egen sang. Det vigtige var ikke alt det nyttige og delgelige og beme-strende, som et menneske kan lære, men at åbne op for sangen i livet, at blive ægte, at finde sig selv. Og det er først, når vi har os selv med, at vi kan blive noget for andre og det større fællesskab.

Så vidt jeg forstår Ikeda, så er det denne sang i livet, som han ud fra en buddhistisk livsfilosofi har øje for og bygger den værdiskabende pædagogik på.

Grundtanken i begge traditioner kan være, at vi mennesker lever af, hvad vi ikke har magt over, at vi rummer livskilder i os, et selv bag det styrende jeg, som gør os åbne og optaget af verden og de andre.

Vort livsmod er knyttet til denne selvudfoldelse og vor livsglæde til denne selvhengivelse. Og det er i denne livsudfoldelse, at storsindet eller generøsiteten viser sig, mens småligheden og naget, det nøjeregnende og nidkære viser sig, når vi mister denne forbindelse og opsluges af jegets behov og dets stadige tilfredsstillelse.

Den moderne kultur og skole giver gode muligheder for at lære at magte ting og kontrollere situationer, men den understøtter ikke vores evne til at hengive os selvforbyggende til andre og verden. Vi måles på, hvad vi kan præstere, og ikke på hvem vi selv er.

Men hvis selvfølelsen mangler, så kan nok så mange succeser og nok så megen jeg-bekræftelse ikke fylde den indre tomhed og udvikle et harmonisk selvværd. Vi ender i selvkredsen og rastløshed og kedsomhed, fordi vi har mistet den umiddelbare forbindelse til det inderste i os selv, til det mest levende i os, vores vitalitet. Det, der rummer en bestandig tilblivelse og udvikling, og som gør os særlig åbne og involverede i verden og de andre.

Det er derfor afgørende pædagogisk set, at vore uddannelser ikke lukker forbindelser til disse kreative kilder, til det mest levende og ægte i os selv. For det er, når vi kan udfolde disse potentialer frit og utvunget, at vi evner at blive grebet og optaget af verden og de andre.

Ikedas og Grundtvig før ham, angav en vej frem, hvor vi skal lære at blive os selv, uden at blive os selv nok. For det er nu engang sådan, at vi mennesker ikke kun har behov for noget at leve af, men også noget at leve for, og nogen at leve sammen med.

Et kinesisk ordsprog siger, at "Når forandringens vinde blæser, er der dem der bygger læhegn, og dem der bygger vindmøller." Med den her bogudgivelse har SGI-Danmark vist, at I hører til de sidste.

Tak for det, og en særlig tak til Jan Møller og Mark Kamio for indbydelsen til at deltage i denne gode reception.

Det er en ære og glæde, og jeg er overbevist om, at Ikedas tanker vil blive en stadig inspirationskilde for arbejdet i det nystartede Nordisk-Europæiske Akademi ved Askov Højskole, hvor vi ofte mødes.

I ønskes alle alt mulig held og lykke med jeres arbejde, og jeg håber på et godt og tæt samarbejde i fremtiden.